

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišтво Ljubljana

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism na sprejemanje. Izhaja vsak tetrtek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šek. rač. 11.197. Telefon 3172

Beseda tov. upraviteljem.

Brez dvoma je, da so upravitelji oni faktor, ki regulira odnos šole do naroda in ureja tudi odnos med narodom in ostalimi učiteljstvom. Še bolj se je ta funkcija šolskega upravitelja povečala s tem, da so upravitelji postali poslovojdje krajevnih šolskih odborov. Od njih samih je odvisna v mnogem oziru naklonjenost naroda do šole in učiteljstva. Njihova beseda ob pravem času in na pravem mestu lahko ublaži marsikatero nasprotstvo ter pridobi mnogo za šolo in učiteljstvo. Seveda so ponekod tudi razmere, ki onemogočajo vsako še tako dobromiselnost, besedo in še tako dobronamerno delo. Različni so ljudje in različne so razmere.

V zadnjem času je šolsko-upravni odsek poverjeništvu UJU zelo mnogo razpravljalo o tem odnosu. Do tega so ga dovedli konkretni slučajni vlogi mnogih tovarišev in tovarišev na poverjeništvu. Težko je sklepati o takih stvarih, ker je često premnogo osebnih in lokalnih vplivov za takimi slučajmi. Posebno še v pogledu vprašanj, ki zadevajo notranje razmere šole.

Do enega zaključka pa je vendar prišel šolsko-upravni odsek, in ta je: da so regulator v vseh teh vprašanih šolski upravitelji in je od njih nastopa odvisna vsestranska ugodna rešitev zadeve.

Včasih vzbuja nezadovoljstvo na šoli razdelitev učnih ur, ako se preočito opazi favoriziranje posameznih učnih oseb z zaposlitvijo manjšega števila ur, pa tudi vedno enaka razdelitev dopoldanskega in popoldanskega pouka vzbuja nezadovoljstvo. Včasih je črv nezadovoljstva, če mora tovarišica poučevati istočasno deška in dekliška ročna dela. Vse polno je takih malenkosti, ki niso nič, pa vendar pomenijo nekaj v harmoniji človeškega življenja. »Odpravite jih uradno!« — No, saj veste kaj je uradno. Niti vi sami bi se ne poslužili uradne pritožbe — za take malenkosti.

Take vloge so mučne tudi za šolsko-upravni odsek poverjeništvu in vendar morajo biti rešene in se morajo odpraviti.

Težji so slučajji glede stanarine in kuriva. Pri tem igrajo šolski upravitelji veliko vlogo. Njim v čast lahko izjavimo, da se je to vprašanje, kakor je težko, v poslednjem času obrnilo mnogo na bolje. Takoj je videti, kje je posegel šolski upravitelj s svojo preudarno besedo in postopanjem vmes. Krajevni šolski odbori so v teh krajih vnesli v polnem obsegu stanarino in kurivo točno po zakonu v proračun.

Upravitelj ni samo svetovalec učiteljstvu, ampak mora biti tudi njegov zaščitnik ter mu mora pripomoči, da pride do pravic, ki mu po zakonu pripadajo.

Zato je jako mučno, ako zazna poverjeništvu — četudi za prav izjemne slučajje — da upravitelj sili učiteljico naj se odpove stanarini ali kurivu, sicer bo ob službo, ker za njo baje ni potrebe v kraju. Ljudje božji! Po zakonu pripada stanarina in kurivo, obstoja ministrski odlok, ki je popolnoma jase, pa pride upravitelj in zahteva od učiteljice, naj se odreče temu, kar ji po zakonu in ministrskem odloku pripada. Ta upravitelj se gotovo ne zaveda svoje dolžnosti in prepričani smo, da drugemu na njegovem mestu ne bi bilo težko dopovedati ljudem, da so to zakonite pravice, ki jih on ni upravičen nikomur odrekati.

Na željo z mnogih strani so objavljeni v današnji številki »Učiteljskega Tovariša« tudi vsi odloki, ki zadevajo stanarino in kurivo, da jih imajo tovariši in tovarišice pri roki in se lahko nanje sklicujejo in opirajo.

Stvar osebnega takta je torej ureditev dobrega odnosa tako na šoli med upraviteljem in učiteljem, kakor ureditev dobrega odnosa med šolo in narodom in med narodom in učiteljstvom. Jako neprijetno je, če mora učiteljica ob izplačilu čuti očitek od upravitelja, da ima večjo plačo od nje, ki ji baje »niti po izobrazbi in po delu ne pripada«. Težko je to! Ali je ona kriva? To pač ne spada med službene dolžnosti, še manj med službeni takt. Edino dobra stvar je v tem, da so taki slučajji izjemni.

Hudo je javno o njih razpravljati, a treba je, ker je bolje, da jih javno radikalno izžgem in odpravimo kakor da se pasejo tajno ter vzbujajo zgražanje in nejevoljo.

Pa tudi pri učiteljicah ni često pravega razumevanja za stvar. Če se n. pr. učiteljica izjavlja, naj bi se stanovanje ne zidalo, ker bo morala potem stanovati v kraju, kako naj potem še zastopa organizacija stališče, naj se povsod sezida stanovanje za učiteljstvo. Tak primer sploh ne moremo niti komentirati in ne kvalificirati, ampak ga moramo kratko — obsojati.

Zanimiv je tudi sledeč dopis, ki ga je prejel poverjeništvu, in ki slove:

»Danes sem izvedel, da pripada učiteljem narodnih šol kurivo v smislu § 174. zakona o narodnih šolah od 1. aprila 1930. dalje. Takoj pogledam v zakonik § 174., kateri pa govori le o stanarini, in sicer da pripada stanarina učiteljem od 1. aprila 1930. O kurivu se tu nič ne omenja, pač pa § 84. omenja, da imajo učitelji narodnih šol pravico

tudi na kurivo po deželi. (Primerjaj § 23., točka 3.)

Od kedaj pripada kurjava učiteljstvu ni v zakonu nikjer omenjeno. Jasno je torej, da pripada kurjava učiteljstvu od veljave zakona, t. j. od 9. decembra 1929. S tem dnem je stopil zakon v veljavo in od tega dne pripada tudi kurjava učiteljstvu na deželi.

Ne morem si tolmačiti, kako je prišlo do roka s 1. aprilom 1930., ker v zakonu se nikjer ne omenja določeni termin.

Vprašam poverjeništvu UJU, kaj misli ukreniti. Ali bomo še vedno zapostavljeni v zvezi jasnosti zakona, ki ima moč in veljavo? Če velja zakon za druge zadeve, naj velja tudi v tem oziru.

Vedno se poudarja da stoji organizacija na braniku, da se kaj ne izvrši v škodo učiteljstva. Kako je mogoče, da se je to zgodilo brez vednosti organizacije. Ali ni mogla organizacija preprečiti to?

Kakor slišim, je že mnogo učiteljstva prejelo na račun za leto 1930. odškodnino za kurjavo. Ali naj se sedaj vrača, kar po zakonu pritiče od 9. decembra 1929. in ne šele od 1. aprila 1930.?

Prosim torej, naj se organizacija takoj potegne za pravice učiteljstva, ki mu jih daje zakon ter potrebno ukrene, da se to tolmačenje razveljavi.

Hvalevredna in dragocena so za organizacijo tudi taka poročila poedincev.

Vsake slabe stvari pa ne more biti kriva organizacija. Ako bi organizacija sama izdajala zakone in odredbe — potem da; tako pa dela vsakdo krivico organizaciji, če ji zaradi takih slučajev nalaga odgovornost.

Zadeva je namreč ta in edina pomoc tudi, da le Državni svet lahko odloči o takih toč-

kah tolmačenja zakona, kakor je gornja. In tudi to je neizogibno, da morajo prizadeti sami vložiti pritožbo na Državni svet po tozadevnih predpisih, ker je skupna prošnja in kolektivna rešitev nemogoča.

Koliko je bilo že podobnih slučajev in ni bilo drugega izhoda.

Tovariši upravitelji imajo torej važno funkcijo, da gredo v tem pogledu učiteljstvu na roko, predvsem pa, da s svojo preudarno besedo in nastopom v krajevnih šolskih odborih urede ta vprašanja tako, da bodo zaščitene pravice učiteljstva, ki mu jih daje zakon.

Vsi smo organizacija in če bomo vedno nastopali vsi bo močna tudi organizacija našega dela; organizacija bo storila svojo dolžnost navzgor, a dolžnost poedincev je, da tudi nekaj store navzdol in v podrobem — potem bomo močni!

Ena zavest nas mora voditi dosledno pri naši borbi in ta je: da ustvarjamo veliko delo! Zavedati se moramo, da z vsem, kar mora sedanja generacija pretrpeti v tem oziru, ustvarjamo boljše socialno pozicijo našemu stanu v bodočnosti. Ni vseeno, če prihaja učitelj na svoje službeno mesto ter da mora beraiti takoj ob svojem prihodu za svoje bivallšče ter se s tem poniževati ali če pride na svoje službeno mesto, kjer mu to odpade. Znamci bodo vedeli ceniti našo borbo, zato ne smemo izgubiti iz vida temeljne svoje zahteve — da se zidajo povsod stanovanja za učitelje.

V tem pravcu zastavite tovariši upravitelji svoj vpliv in svojo besedo! Z doslednostjo bomo izvojevali temeljni svoji zahtevi končno povsod zmago!

Nov način kredita za uradništvo in učiteljstvo.

Dandanes je ves svet v težki gospodarski krizi. Poljedelci, trgovci, industrialci in obrtniki tožijo o veliki ekonomski krizi, ki jih tlačja. Vršijo se razgovori, zborovanja in ankete, kako odpomoci tej veliki mori, ki tlačja ne le producente, temveč tudi konsumente. Stavljajo se predlogi in iščejo nova pota za ublaženje splošne gospodarske krize. Če pogledamo zgodovino gospodarskega razvoja in napredka, vidimo, da so se baš v časih najhujših gospodarskih stisk našla nova pota, ki so pomagala h gospodarskemu napredku tega ali onega stanu.

V časih hudih stisk delavstva na Angleškem, so si delavci ustanovili prvo zadrugo, ki so jo drugi ne le omalovaževali, temveč celo zasmehovali in zasramovali. Pomislimo samo, kako težko stališče je imelo v začetku zadrugištvo pri nas Slovincih. Prišla pa je potem doba obrata v drug ekstrem, ko se je mislilo, da je zadrugištvo univerzalno sredstvo za gospodarski napredok vseh stanov, ne samo delavstva in kmetov.

Dandanes pa se že uvideva, da imajo zadruge specijalen pomen za gospodarski napredok le gotovih stanov in plasti naroda. Banke in hranilnice lepo napredujejo; čeprav so v začetku mnogi mislili, da jih izpodrinejo zadruge-posojilnice. Banke in hranilnice odgovarjajo gospodarskim potrebam čisto drugih stanov in plasti naroda, kakor pa zadruge-posojilnice in torej vidimo, da uspevajo tako banke, kakor hranilnice in tudi zadruge-posojilnice.

Z zadrugami-konzumi se je hotelo gospodarsko odpomoci kmetom, delavstvu in uradništvu. Izkazalo pa se je, da zadrugakonzumi niso univerzalno sredstvo za gospodarski procvit vseh mogočih stanov in plasti naroda. Na kmetih se zadrugakonzumi niso mogli tako razviti, kakor so propagatorji zadrugištva prorokovali in pričakovali. Tudi med uradništvom ni takega uspeha, kakor so ga razni entuziasti napovedovali.

So razni vzroki, da zadrugištvo ne uspeva tako, kakor se je pričakovalo, da bo. Glavni je ta, da propagatorji zadrugištva v svoji vnemi prezrejo, da tudi zadrugištvo ni univerzalno sredstvo za rešitev gospodarske krize naroda. Zanimiv je v tem oziru primer bank v Beogradu. Poleg par velikih bank v Beogradu, ki odgovarjajo namenu denarnega zavoda (banke) ter lepo uspevajo, je v Beogradu vse polno malih bank, ki vegetirajo, ker ne odgovarjajo dejanskim potrebam. Mnogo pa jih je tudi propadlo ali pa so neslavno potom tihe, mirne likvidacije izginile iz vrst bank. Še pred par leti so mislili Beograjčani, da je banka univerzalno sredstvo za gospodarski procvit ter so ustanavljali banke in banke. Beograd je imel gosstilničarsko banko, Mesarsko banko, Činovniško banko, Posesniško banko itd. Vsak stan je hotel imeti svojo »banko« ter je od nje pričakoval pomoči v gospodarski krizi. Posledica pa je bila, da so prišle razne »banke« same v krizo, ker je bila gospodarska kriza jačja nego dejanska potreba za to ali ono »banko«.

Slično je bilo in je drugod glede raznih zadrug. Če se razne zadruge ustanavljajo brez dejanske potrebe, ne uspevajo ter slej ali prej prenehajo životariti. Od takih zadrug, ki samo životarijo, nima nikdo koristi in

ustanovitelji se še čudijo, da se jih ne oklenejo tisti, katerim so jih namenili.

Ni eno za vse. Tako banke in hranilnice, kakor tudi raznovrstne zadruge imajo svoj specijalen delokrog in namen. Če odgovarja dejanskim potrebam življenja, uspeva in napreduje, ako ne, životari in hira ter slej ali prej preneha »osrečevati« svoje klijente.

Velika razlika je med bančnim in zadrugiškim kreditom. Eden je primeren za te gospodarske kroge, drugi za druge.

V Ameriki in zapadni Evropi, kjer je gospodarsko življenje bolj razvito in bolj diferencirano, kakor je pri nas, so zadnja leta ustanovili in še ustanavljajo nove vrste kreditnih organizacij, ki so specijalno namenjene tistim, ki imajo fiksne mesečne plače, t. j. za uradništvo in ki so se izvršno obnesle. Uradništvo potrebuje kredit pred vsem za nakup obleke, perila, obutve in drugih življenjskih potrebščin. Ta kredit mora biti zelo poceni, ker za uradnika je kredit z visokimi obrestmi veliko breme, veliko večje kakor je n. pr. še tako visok bančni kredit za industrialca ali trgovca, ki prevalita stroške za kredit na druge, na svoje odjemalce. Uradnik ne more prevaliti stroškov (obresti) za kredit na druga ramena, temveč obremenjujejo le njegovo slabo rejeno mošnjo.

Uradniški kredit mora biti kratkoročen, plačljiv v mesečnih obrokih. Za predolgo dobo se uradnik ne sme zadolževati; saj kdor solidno živi, tudi ne potrebuje velikega dolgoročnega kredita. Za solidnost gospodarskih razmer uradnika je bolje da ima kredit n. pr. le za dobo šestih mesecev in potem, ko ga izplača zopet vzame nov kredit, oziroma prejšnjega obnovi. Seveda ne smejo nastati z obnovenjem kredita novi stroški za uradnika, ker princip mora biti, da mora kredit kolikor le mogoče malo obremenjevati uradnika, sicer ne pride nikdar, oziroma z lahka na zeleno vejico.

Opasno je za uradnika, če se več zadolži, kakor pa iznese njegova eno oziroma dvomesečna plača, ker potem so bremena navadno prevelika za ekonomsko moč njegovo ter zaide v težkočo. Dolg v znesku eno oziroma dvomesečne plače je za uradnika večje breme, kakor pa za industrialca ali trgovca, dolg 100.000 Din ali celo 1.000.000 Din pri banki, kajti banka, preden da komu kredit, natanko oceni njegovo ekonomsko moč. In svobodno lahko rečem, da lažje plačuje obresti in amortizacijo industrialca, kateremu je banka dovolila milijon kredita, kakor pa uradnik obresti in amortizacijo svojega dolga v znesku par tisoč dinarjev.

Pa še eno resnico naj omenim. Pri pordejevanju kredita se ravnajo in se morajo ravnati denarni zavodi, banke, hranilnice, zadruge (posojilnice) po ekonomski moči prosilca, ker sicer utrpe škodo. Če prosilec sam ni ekonomsko zadostno močan, zahtevajo po 1, 2 ali celo po 3 poroke, ki morajo s prosilecem vred podpisati dolžno pismo oziroma menico. Znana resnica je pa tudi, da lažje dobi poroke ekonomsko močan prosilec kredita, in sicer za veliko vsoto, kakor pa ekonomsko slab prosilec za malenkostno vsoto. Poroke iskati in prositi, je za ekonomsko slabega prosilca kredita bolj mučno in težko, kakor pa za bogataša. Bogatašu vsak rad pomaga, revežu pa nihče.

Če se hoče uradništvu gospodarsko res pomagati, se mu mora nuditi kredit, ki odgovarja gori navedenim načelom. Kredit za uradništvo mora odgovarjati naslednjim načelom:

1. mora biti zelo poceni,
2. ne sme biti previsok, temveč primeren njegovi plači,
3. mora biti kratkoročen, plačljiv v mesečnih obrokih, ki ne obremenjujejo preveč plače in
4. podeljevanje kredita ne sme biti zvezano z zamujenjem časa, z mučnim in dostikrat brezuspešnim iskanjem porokov.

Uradnik ali uradnica se naj zanaša le na sebe, le na svojo ekonomsko moč, le tako se lahko zadolži brez nevarnosti, da mu sčasoma dolgovi ne zrastejo čez glavo ter njega in njegovo rodbino gospodarsko in dostikrat tudi moralno in fizično upropastijo.

Američani in napredni narodi zapadne Evrope Angleži, Francozi, Nemci in tudi že Čehi, so po zgoraj navedenih principih ustanovili posebne kreditne organizacije za uradništvo, ki niso banke in ne zadruge, temveč proste organizacije, ki najbolj odgovarjajo dejanskim potrebam uradništva. Ni treba plačevati članskih prispevkov, ne jamčiti za druge, temveč vsak jamči le sam za sebe. Kredit je zelo poceni, 5% polletno, ni treba porokov in ne penic.

Za kaj pa rabi uradništvo kredit? Za nakup obleke, perila, obutve in drugih življenjskih potrebščin. To lahko dobi uradništvo potom take kreditne organizacije od raznih trgovcev po prosti izbiri na šest mesečno odplačilo po cenah, kakor drugi kupci proti takojšnjemu plačilu.

Da so take kreditne organizacije potrebne ter da ustrezajo dejanskim gospodarskim potrebam, je dokaz, da povsod lepo uspevajo ter se nele število članov, temveč tudi vsota prometa večja od meseca do meseca.

Za Dravsko banovino se je ustanovila taka kreditna organizacija za stalne namesčence, in sicer pod imenom »OKO«, t. j. »Odplata kreditna organizacija«.

Prepričani smo, da se bo ta organizacija razvila tudi v Dravski banovini kljub raznim predsodkom in ugovorom, češ, da imamo že zadosti denarnih zavodov in raznih konsumov ter nabavljajnih zadrug. Res je, toda ti ustrezajo svojim namenom, med tem ko bo »OKO« ustrezalo specijalno gospodarski potrebi tistim, ki so navezani na svojo mesečno plačo. Tudi drugod je bilo v začetku dosti ugovorov in predsodkov, a dobra stvar je zmagala in tako se bo tudi pri nas uveljavila organizacija »OKO«.

Za enkrat je organiziranih v Ljubljani že večje število državnih uradov. Organizirale se bodo pa tudi posamezne šole. Že zdaj daje natančnejša pojasnila »Gospodarski procvit, družba z o. z., Oddelek »OKO«, Ljubljana, Krekov trg 10/1.

Splošne vesti.

APEL CENTRALE UJU.

(Odborom poverjeništev in okrajnih učiteljskih društev, članstvu UJU in vsemu učiteljstvu!)

Obstojta neljubo dejstvo, da je v našem stanu še precejšnje število učiteljev (ie), ki niso člani Udruženja, marveč se hote ali ne hote abstinirajo od skupnega dela v Udruženju.

Ko je Izvršni odbor ugotovil to dejstvo, je kot pooblaščen predstavnik Udruženja, našel za nujno potrebno razmotrivati o njem, ter sklenil delovati sam in po poverjeništvih, odnosno po okrajnih učiteljskih društvih in posameznih članih na to, da se ta abstinenca zniža na minimum, ako je ni mogoče popolnoma odpraviti.

Izvršni odbor je mnenja, da ta abstinenca, prostovoljna ali neprostovoljna, gotovo nima načelnega značaja, nego nastaja vsled osebnih mišljenj in nespo razuma, zaradi lokalnih zadev ali iz terenskih neprilik in nazadnje tudi vsled gotove indolence.

Ako pa obstojajo ponekod razlogi, ki so načelnega značaja, tedaj je mnogo pametnejše vstopiti v Udruženje, ker se ravno z delom v Udruženju uspe, da se pride do zaželenih reform, če so te koristne in tudi potrebne. Ako je pri skupnem delu razvita stanovska zavest in ljubezen do stanu in šole, tedaj bodo člani pripravljene drug drugemu popuščati in doprinesti gotove žrtve ter tako narediti več za idobrot Udruženja in stanu.

In če stoji stvar tako tamkaj, kjer obstojajo za abstinenco gotovi načelni razlogi, tedaj je tem lažje popustiti pri osebnih razlogih, lokalnih interesih ali terenskih in drugih neprilikah.

Povsod naj se pokaže toleranca, pride naj se preko starih nesporazumov in